

616.718.49—001.5

K DALŠÍMU ZVYŠOVÁNÍ EFEKTIVNOSTI LÉČEBNĚ PREVENTIVNÍCH OPATŘENÍ VE VOJSKÁCH

(Volně zpracováno podle článku generálporučíka zdravotnické služby J. A. Jurova
„Povyšat effektivnost lečebno-profilaktičeskoj raboty v vojskach“ v časopise
Vojenno-meditsinskij žurnal — 3/75.)

Sovětský lid, uskutečňující historické závěry svých sjezdových jednání, dosahuje stále nových vítězství v budování komunistické společnosti, v posilování ekonomické i obranné moci země, v rozvoji vědy, vzdělání a kultury. Dochází k dalšímu zvyšování životní úrovně pracujících. Vysoce je oceňována práce 5milionové armády lékařů, vědců, zdravotnických pracovníků, kteří ochraňují zdraví sovětských lidí.

Péče KSSS a sovětské vlády o zdraví lidu — největší společenské bohatství země, je trvalá. Přesvědčivým důkazem této péče je usnesení ÚV KSSS z 5. 7. 1968 „O dalším zlepšení zdra-

votnictví a rozvoji zdravotnické vědy“. Nejvyšší sověť rovněž schválil zákon o zdravotnictví a ochrana zdraví byla tak v SSSR jako v prvním státě na světě postavena na úroveň zákona.

Sovětský systém zdravotnictví je jednou z nejdůležitějších vymožeností socialismu. Státní charakter určil zdravotnictví cíle, které jsou svázány se všemi základními aspekty lidského zdraví.

Jednou z hlavních zvláštností sovětského zdravotnictví je jeho preventivní zaměření. V současné době prevence prostupuje všechnu činnost v léčebných zařízeních, je základním článkem v systému ochrany lidského

zdraví. Každoročně více než 100 miliónů lidí prochází preventivními prohlídkami a 21 miliónů lidí je pod stálým dispenzárním dohledem. Je blízka doba, kdy v dispenzarizaci bude podchyceno všechno obyvatelstvo SSSR.

Rychlý rozvoj zdravotnictví a úspěchy sovětské zdravotnické vědy vytvářejí příznivé předpoklady pro další zdokonalení zdravotnického zabezpečení armády, zvýšení efektivity léčebně preventivních a hygienicko-protiepidemických opatření, zaměřených na všestrannou ochranu a upevnění sil a zdraví sovětských vojáků — důležitého prvku bojové pohotovosti a bojeschopnosti vojsk.

Činnost vojenské zdravotnické služby probíhá v současné době v podmínkách pokračující základní přestavby ozbrojených sil. Vědecko-technická revoluce ve vojenské oblasti vedla k hromadnému zavádění jaderných zbraní, elektronické a reaktivní techniky, prostředků automatizace velení apod. Avšak rozhodující úloha v boji s nepřítelem zůstane člověku.

Proto jako jeden z hlavních problémů vystupuje do popředí zajištění všestranného vědeckého zkoumání zdravotního stavu vojsk a sledování vlivu pracovních podmínek na pracovní schopnost nejrozličnějších skupin vojáků, s cílem rozpracovat systém vhodných preventivních a ozdravných opatření.

Těmito vážnými otázkami se zabývaly nejvyšší vojenské zdravotnické orgány na jednáni rozšířeného pléna. Byl podrobně rozebrán stav preventivní a léčebně diagnostické práce a dána konkrétní doporučení k jejímu zlepšení. Plénum provedlo souhrn léčebně preventivní a hygienicko-protiepidemické práce v armádě za posledních 8 let. Je možno odpovědně říci, že personál zdravotnické služby za tuto dobu dosáhl ve své práci dobrých výsledků, jak o tom svědčilo jednání celoarmádního aktivu zdravotnické služby ozbrojených sil, který určil základní směry dalšího zvyšování zdravotnického zabezpečení v armádě.

Za uplynulé období bylo mnoho vykonáno na úseku ochrany a upevnění zdraví vojáků. Příznivě se to projevilo v dalším poklesu nemocnosti, pracovní neschopnosti, v zlepšení hlavních ukazatelů tělesného rozvoje a zdravotního stavu vojáků. V současné době má zdrcující většina vojáků základní služby dobrý fyzický stav a vysokou úroveň zdravotního stavu.

Celková nemocnost vojáků a poddůstojníků poklesla za posledních 8 let na 6,5 % a pracovní neschopnost na 13 %, počet úlev se zmenšil 2,3 krát. Snížení celkové nemocnosti probíhalo u jednotlivých skupin nemocí takto: u orgánů krevního oběhu na 30 %, orgánů zažívacího traktu na 38 %, nemocí nervových na 44 %, duševních chorob na 45 %. Úrazy poklesly na 19 %. Je třeba zaznamenat příznivý vývoj celkové nemocnosti důstojníků ve všech hlavních ukazatelích druhů a skupin onemocnění. Velmi mnoho bylo vykonáno

v oblasti protiepidemického zabezpečení vojsk. Velmi efektivně se provedl komplex opatření v prevenci řady infekčních chorob.

V oblasti hygieny práce byly rozpracovány zdravotnicko-technické požadavky na obyvatelnost vojenských objektů. Byly zavedeny a úspěšně se využívají metody psychofyziologického výběru řady vojenských specialistů, umožňující významně zlepšit přípravu vojsk a zvýšit efektivnost činnosti v systému velení a ovládání bojové techniky.

Značný význam v dalším zvyšování zdravotnického zabezpečení měla opatření k vylepšení organizační tabulkové struktury řady zdravotnických zařízení. Byla zlepšena kvalita přípravy kádrů a posílena materiálně technická základna zdravotnické služby.

U některých vojenských okruhů je ze strany zdravotnické služby nedostatečně prováděna kontrolní činnost k realizaci léčebných opatření mezi branci a odvodními kontingenty. Ne vždy se do odvodu uskutečňuje sanace chrupu, takže někteří vojáci přicházejí do armády s různými nemocemi zubů. Mezi orgány civilního zdravotnictví a vojenskou zdravotnickou službou chybí často poslušnost v provádění léčebných opatření. V souvislosti s tím musí zdravotnická služba okruhů nezbytně zabezpečit další všestranné zkoumání fyzického rozvoje a zdravotního stavu mládeže a zvýšit kontrolu v organizaci a provádění zdravotnických opatření u branců.

U řady vojenských okruhů a skupin vojsk se vyskytují některé dílčí nedostatky v organizaci zdravotnických kontrol. Ne vždy je zabezpečena cílená léčebná péče o vojáky základní služby, jaká by byla potřebná v systematickém lékařském dohledu. Ještě ne všude se provádí vědecký rozbor a zevšeobecnění ukazatelů charakterizujících efektivnost tělesné přípravy a její vliv na zdraví a fyzický rozvoj vojáků. Při zdravotnickém sledování důstojníků a generálů se v řadě případů nevyužívají všechny současné diagnostické a léčebné prostředky. Závěry léčebně ozdravných opatření se ne vždy podrobují zkoumání a zobecňování. Ne vždy se široce přijímají metody protirecidivního léčení u chronických chorob orgánů krevního oběhu, zažívacího traktu ap.

Hlavním úkolem v tomto směru bude: rozpracovat vědecky zdůvodněná doporučení k zdokonalení existujícího systému dynamického sledování a metod dispenzarizace všech vojáků, s ohledem na získané zkušenosti a ty změny, ke kterým došlo v pracovních podmínkách vojáků za poslední roky. Zvláštní význam má další zvyšování kvality zdravotnických kontrol v tělesné přípravě a sportu, vědecký rozbor a zevšeobecnění ukazatelů charakterizujících jejich efektivnost.

V rámci příznivé dynamiky ukazatelů celkové nemocnosti vojsk za poslední roky měl značný význam výskyt případů akutních střevních infekcí. Tato nemocnost byla podmíněna

hlavně epidemickými ohnisky akutní dyzentérie. Rozbor příčin jejich vzniku svědčí o tom, že byly spojeny nejen s nedostatky v organizaci stravování, zásobování vodou a ubytování vojsk, ale i vážnými nedostatky v práci zdravotnické služby — s pozdní izolací a hospitalizací nemocných, neoperativností a nekomplexností v provádění protiepidemických opatření v ohniscích apod. Nutno poznamenat, že onemocnění dyzentérií byla častěji diagnostikována u jednotek, které vyjížděly do výcvikových prostorů a na polygony k plnění svých bojových úkolů.

Dlouholeté zkušenosti svědčí o dostatečné účinnosti existujících preventivních a hygienicko-protiepidemických opatření v armádě dovolujících zabezpečit protiepidemickou ochranu vojsk proti akutním střevním infekcím. Úkol spočívá ve zvýšení kvality těchto opatření, zesílení zdravotnické kontroly způsobu života vojsk, zlepšení zdravotnické úrovně vojenských cvičišť, výcvikových prostorů i jídelen.

Důležitý a nedořešený zůstává problém prevence chřipky a jiných akutních respiračních infekcí, které mají významné místo v struktuře celkové nemocnosti a pracovní neschopnosti vojáků. Provedená sledování ukazují, že včasné použití moderních protichřipkových preparátů, doplněné účinnými hygienicko-epidemickými opatřeními, umožňuje rychle likvidovat vzplanutí a zabránit komplikacím. Podle údajů virologického ústavu Ivanovského podaná protichřipková vakcína současně s ostatními opatřeními snižuje nemocnost 2–3krát. Použití leukocytárního interferonu, oxolinové masti a gama globulinu zkracuje délku klinického průběhu chřipky. To bylo potvrzeno i prakticky u vojsk.

Za účelem posílení boje s chřipkou a jinými akutními respiračními chorobami nutno pokračovat v zdokonalování komplexu hygienicko-protiepidemických a izolačních opatření, široce a včas používat protichřipkové očkování a zlepšit zdravotní kontrolu organizace a provádění racionálního systému otužování vojsk. Bude zapotřebí rozšířit studium prognózy hromadných onemocnění a rovněž možnosti současných metod diferenciální diagnostiky akutních respiračních infekcí.

Důležitou oblastí v činnosti zdravotnické služby je prevence úrazovosti. Ministr obrany SSSR ve svém vystoupení na poradě aktivu zdravotnické služby zdůraznil, že pro odstranění příčin úrazovosti přísluší rozhodující úloha velitelům, politickým pracovníkům, inženýrsko-technickým kádrům a rovněž vojenským lékařům. Zdůraznil závažnost soustavné kontroly a zdravotního dohledu na podmínky života vojsk z hlediska úrazovosti.

V současné době, zároveň se vzrůstajícím používáním nové bojové techniky a dopravy i soustavným zvyšováním intenzity bojové i fy-

zické přípravy, získává zvláštní význam kontrola dodržování bezpečnostních opatření. Zároveň, jak ukazuje rozbor, je příčinou nejčastějších úrazů hrubé porušování bezpečnostních pravidel při práci s technikou, neplnění požadavků základních ustanovení a rozkazů ministra obrany o ochraně zdraví a podmínek bezpečnosti vojáků při výkonu služby i cvičeníh.

Proto je nezbytné neustále poukazovat na spojitost úrazů s podmínkami práce a režimu vojsk, principiálně a trvale klást před velitele otázky, na jejichž řešení závisí bezpečnost vojáků při různých druhích činnosti.

Jeden z prvořadých úkolů zdravotnické služby je studium příčin kožních onemocnění a stanovení cest dalšího snižování jejich výskytu. Speciální výzkumy ukázaly, že v posledních letech se stále častěji na vzniku a rozvoji kožních chorob podílejí mikrotraumata a rovněž různé chemické látky, používané při obsluze moderní techniky a zbraní.

V souvislosti s tím je rovněž důležitým profylaktickým opatřením ustanovení o etiologické závislosti chorob kůže na různých výrobních škodlivinách, předcházení a léčení mikrotraumat, zdokonalování prostředků individuální ochrany. Bude nutno hledat účinná opatření k dalšímu zlepšení systému prevence kožních chorob. Tato práce musí být založena na hlubokém studiu příčin onemocnění, musí se uskutečňovat diferencovaně s ohledem na patologické faktory a zvláštnosti vojenského života.

Další zdokonalení vyžaduje psychoprofylaktická práce. Důležitou zvláštností této činnosti se v současné době jeví nutnost spojovat tuto oblast s morálně-politickou a psychologickou přípravou vojsk. Pro soudobou činnost vojsk je charakteristické neustálé zvyšování nervové psychické zátěže, která je podmíněna potřebami vysoké bojové pohotovosti ozbrojených sil a mimořádnou složitostí velení i používáním bojové techniky a zbraní. Proto mají značný význam opatření směřující k včasnému odhalení a předcházení nervových a psychických onemocnění mezi vojáky. Tuto činnost nutno provádět v těsné spolupráci s veliteli, politickými pracovníky, stranickými a mládežnickými organizacemi. Je nezbytné zabezpečit pečlivou analýzu dynamiky a struktury nervové psychických chorob, přijmout opatření k zlepšení zdravotnické pomoci a sledování psychiky u narušených osob a rozšířit vědeckovýzkumnou práci v tomto směru ve vědeckých zařízeních armády.

Zkoumání zdravotního stavu vojáků a rozpracování efektivních léčebně preventivních opatření není myslitelné bez všestranného sledování podmínek vojenského zaměstnání a jeho vlivu na zdraví a pracovní schopnost jednotlivých druhů vojenských odborností. Je to jeden z vážných problémů, který vyvstal v poslední době před zdravotnickou službou v sou-

vislosti s vědeckotechnickou revolucí ve vojenské oblasti.

Provedené klinicko-fyziologické a hygienické výzkumy v posledních letech umožnily hlouběji pochopit složité mechanismy působení nepříznivých exogenních faktorů na organismus, odhalit vícestupňový charakter adaptace organismu na účinky profesionálních škodlivin. Na základě existujících materiálů možno konstatovat, že prováděná preventivní opatření úspěšně chrání před nepříznivým vlivem profesionálních faktorů. Současně získané údaje ukázaly, že vliv profesionálních škodlivin se projevuje různými funkčními poruchami. Tyto nespecifické reakce adaptivního charakteru mohou být využívány jako hlavní kritérium vlivu profesionálního faktoru na zdraví vojáků. Při tom nutno přihlížet ke zvláštnostem dynamiky a struktury celkové nemoci.

V závěru přijatém rozšířeným plénem vrcholných zdravotnických orgánů je zdůrazněno, že současný systém zdravotnického zabezpečení ozbrojených sil odpovídá potřebám soudobé zdravotnické vědy a praxe. Hlavní úsilí zdravotnické služby je třeba soustředit na zvýšení účinnosti léčebně preventivních a hygienicko-protiepidemických opatření, na další rozvoj vědecky zdůvodněných metod boje s úrazovostí, infekcí, kožními, nervovými a psychickými a ostatními chorobami. Je třeba prohloubit studium příčin nejčastěji se vyskytujících chorob v armádě, ověřovat jejich možnou závislost na nepříznivých faktorech spojených s osvojováním nové bojové techniky a zbraní, sledovat specifické podmínky pracovní hygieny u jednotlivých druhů vojsk.

Je třeba pokračovat v hromadných zdravotnicko-statistických výzkumech zdravotního

stavu vojsk. Zvláštní pozornost je nutno věnovat dynamickému sledování činnosti vojsk pracujících v podmínkách vlivu profesionálních škodlivin a rovněž studiu tělesného rozvoje a zdravotního stavu mladé generace. Splnění těchto úkolů je možné pouze za přímé účasti zdravotnické služby okruhů, všech druhů vojsk, při spojeném úsilí Vojenské lékařské akademie, lékařských fakult, hygienických institucí a ostatních zdravotnických zařízení. Tyto velké vědeckovýzkumné úkoly je třeba zaměřit především na studium etiologie, patogeny, kliniky a zvláště prevence nejvíce v armádě rozšířených chorob.

Je třeba pokračovat v zdokonalování systému přípravy a výchovy zdravotnických kádrů. Je nutno nadále zvyšovat ideově politickou uvědomělost zdravotnického personálu, dále rozpracovávat vědecké základy vojenského zdravotnického vzdělávání a zlepšovat profilovou přípravu specialistů podle jednotlivých druhů vojsk. Je žádoucí zintenzivnit další rozvoj a upevnění materiálně technické základny, všemožně zlepšovat podmínky pro činnost zdravotnické služby.

Velký význam v úspěšném plnění těchto složitých a odpovědných úkolů, které stojí před zdravotnickou službou, bude mít praktická realizace usnesení rozšířeného pléna vrcholných zdravotnických orgánů. Ve všech okruzích a a družích vojsk je nezbytné rozvinout činnost na základě tohoto dokumentu, který je konkrétním programem dalšího zdokonalení organizace léčebně preventivních a hygienických opatření na nejbližší léta. Jejich úspěšné uvádění v život bude důstojným vkladem zdravotnické služby pro další zvyšování obranyschopnosti SSSR.

B. K.

AVICENUM — knižní novinky

Monografie a příručky pro lékaře

● Teoretické obory

Harper: Přehled fyziologické chemie, 90 Kčs
Wünsch: Základy lékařské kybernetiky, 48 Kčs
Hořejší: Základy klinické biochemie, 60 Kčs
Zrzavý: Anatomie pro výtvarníky, 110 Kčs
Venčíkov: Statistické zpracování dat ve fyziologii, 11 Kčs

● Hygienické obory

Andrewes: Viry obratlovců, 41 Kčs

● Interní obory

Zvolský: Genetiky v psychiatrii, 24 Kčs
Jirout: Obecná neuroradiologie, 63 Kčs
Donner: Hematologie praktického lékaře, 36 Kčs

Trnavský: Farmakoterapie revmatických chorob, 16,50 Kčs

Feureisl: Jednoduchý návod k vyšetření funkce dýchacích cest, 21,50 Kčs

● Chirurgické obory

Niederle: Chirurgie žlučových cest, 63 Kčs
Bořík: Malý receptář ORL, 12 Kčs
Kilián: Úrazy dočasných zubů, 12 Kčs
Linhartová: Ektopie děložního čípku, 12 Kčs
Mann: Vybrané kapitoly z břišní perento-chirurgie, 22 Kčs
Pavrovský: Traumatologie lbi a mozku, 19 Kčs
Typovský: Traumatologie břicha, 37 Kčs
Štáva: Nemoci kůže a ústní sliznice, 29 Kčs
Horský-Presl: Gynekologická endokrinologie, 45 Kčs